

Sfaturul Jari 9/10 nr 55(835), 18 aprilie 1991

15

Interviu cu Livia Dandara, doctor în istorie,
activistă a Asociației «PRO Basarabia și Bucovina»

(București)

«DRAMA NOASTRĂ

REPREZINTĂ SIMBOLUL

TRAGEDIEI TUTUROR ROMÂNILOR»

Biografie
Basarabean
24 august '90
Chișinău

● Conștiința națională fără cunoașterea istoriei naționale nu se poate crea.

● În Parlamentul interbelic românesc figurile basarabene au fost extraordinare.

— Doamnă Livia Dandara, ați sosit la Chișinău în cadrul unei delegații din partea asociației «Pro Basarabia și Bucovina». Care au fost obiectivele, scopul acestei vizite și în ce măsură a fost el realizat?

— Delegația noastră a fost formată din istorici, ziaristi, oameni de cultură, poeți, scriitori — toți activiști ai asociației. Am venit în cadrul multiplelor acțiuni pe care le întreprindem pentru a sprijini lupta de emancipare, independență a fraților noștri din Basarabia. Am avut, deci, fericită ocazie să marcăm marea aniversare a Unirii Basarabiei cu România, act mareț produs în martie 1918 la hotărârea Sfatului Țării din Chișinău. Din punctul acesta de vedere, noi, din tot ce ni s-a oferit prin intermediul filialei «Pro Basarabia și Bucovina» din Chișinău, ne-am înscris într-o serie de acțiuni pe această temă: am participat la o foarte interesantă întâlnire la facultatea de istorie a Institutului pedagogic, am discutat cu cadrele didactice și cu studenții

doveancă de Botoșani, a făcut școala normală, și a devenit învățătoare. În 1928, în cadrul schimbului de învățători, și-a făcut stagiul într-un sat din Basarabia — 2 ani. Tatăl meu, basarabean, din Bădrăgii-Vechi (Edineț — n.a.) a terminat școala normală la Chișinău și a fost repartizat într-un sat dincolo de Prut — în Miorcani. Mama, după ce și-a terminat stagiul, s-a întors în județul ei și s-a stabilit în Miorcani, unde l-a cunoscut pe tata. Și s-au căsătorit. Acești doi părinți ai mei, Ioan Dandara din Bădrăgii-Vechi și cu Eugenia devenită Dandara, au trăit toată viața în Miorcani. Buneli de pe tata, frații și surorile lui au rămas cu toții la Bădrăgii-Vechi... Mai am un frate, Liviu Dandara, care este compozitor. În copilărie, îmi spunea mama, plecam des la Bădrăgii-Vechi, unde făceam sărbătorile la Crăciun. Pași cu ruiele de pe tata... Dar a venit al doilea război mondial și tatăl meu, ca ofițer de rezervă, a făcut campania de răsărit și a murit în '45 (acasă, căci era

lescenței D-voastră, trăită împreună cu familia v-a determinat să faceți obiect al studiului D-voastră ca istoric perioadă interbelică a României... Eu reprezint gazeta «Sfatul Țării» și v-ași ruga să vă referiți, dacă cunoașteți, la destinul... Sfatului Țării...

— Este greu să spunem într-o frază... Posed sub formă de fișe fundamentale acte care au dus la Unirea Basarabiei cu România... Sînt niște etape succesiv parcurse de independență, autonomie, proclamarea Republicii Democratice Moldovenești, unirea cu condiții în 1918, apoi unirea definitivă cu România. Această Unire trebuie consolidată, căci un astfel de act nu se face printr-o declarație. Și a urmat după 1919 și pe toată perioada interbelică consolidarea acestei Uniri. A trebuit să avem o legislație comună, la nivelul României Mari, și la acest capitol Parlamentul a avut mult de lucru, pentru a unifica patru provincii diferite, care veneau flecare cu legislația sa...

Și contribuția parlamentarelor tuturor celor patru provin-

romănesc?». Nu cunosc Parlamentul de la Chișinău, dar fac o analogie: și în Parlamentul României, și în viața pluripartidismului de la noi încă nu s-a găsit calea ca pe câteva puncte să existe convergență. În interbelic în câteva probleme, indiferent de credință și partid, era convergență. Care erau ele? Prima: apărarea independenței și integrității statului unitar român. Aici erau toți într-o bătaie de inimă. A doua: rolul armatei în apărarea ființei statului și a hotarelor. Armata era în afara luptelor de partid. A treia: problema monarhiei constituționale. Indiferent de culoare politică, în problema monarhiei constituționale între deputați nu există contestație, era unire. A patra: problema culturii și a învățămîntului. A cincea: politica externă a României. În aceste probleme între parlamentari era convergență deplină. Divergențele apăreau în problema economică, în guvernarea propriu-zisă... Ca să nu pară că idealizez, trebuie să spun că existau totuși două extreme: extrema de stînga,

acest eveniment, după care rele nașterii lui cu consecințele ulterioare, cu drama care s-a produs în lunile 1940, apoi în '44-'48. Într-un cuvânt, am discutat despre soarta noastră. Am cunoscut în această călătorie învățători, elevi, convingându-ne încă o dată că de mult sîntem legați unul de altul nu numai prin limbă, ci și prin însăși firea, structura și mentalitatea noastră, chiar istorică ași putea spune, cu privire la lupta pe care românii au trebuit s-o ducă pe parcursul veacurilor pentru independența lor națională. În timpul întâlnirilor noastre cu Președintele Republicii, Dl Mircea Snegur, cu Ministrul culturii și cultelor, Dl Ion Ungureanu, cu vice-președintele Parlamentului Dl Ion Hadârcă, am simțit (dincolo de înțelepciunea cu care s-a vorbit despre ceea ce se dorește la ora actuală de către poporul moldovenesc din Basarabia) un plus care ne unește, nefiind vorba aici de o grabă și o presiune pentru ca să se facă uniunea cea totală și desăvîrșită, am simțit, zic, dorința de unitate sufletească, culturală, economică chiar și sînt sigură că istoria ni le va oferi pe toate la timpul lor.

— După cîte știu eu, toți membrii, adepții și simpatizanții asociației «Pro Basarabia și Bucovina» sînt într-un fel legați, prin arbore genealogic sau prin altceva, de acest pînă al nostru care se numește Republica Moldova. Ce vă leagă pe D-voastră de acest pămînt multipătîmit?

— N-ași vrea să fiu patetică, dar, într-adevăr, parcă destulul meu, exemplifică soarta multor români de pe o parte și alta de Prut. Mama este moldo-

rupt legătura noastră cu nemururile din Bădrăgli-Vechi, pentru că la noi în nordul Moldovei s-a făcut ceea ce s-a numit zonă de frontieră interzisă — interzisă chiar pentru românii din România, n-avem voie să venim în comunele de pe malul Prutului. Cînd l-am înmormîntat pe tata la Miorcani, rudele noastre din Bădrăgli-Vechi nu au putut să vină să-l petreacă în ultimul său drum. Nici bunicii de pe mamă, care erau la 80 de km, n-au putut veni, căci nu aveau viză de frontieră interzisă. Drama noastră reprezintă simbolul tragediei tuturor românilor. Am venit la Chișinău, am găsit aici un văr, n-am ajuns încă la Bădrăgli, dar trebuie să merg într-acolo, unde sînt înmormîntați bunicii, frații și surorile tatălui meu...

Interesul și dorința mea de a face facultatea de istorie s-a legat direct de asta. Copilă fiind, mi-am pus întrebarea de ce a trebuit să rămîn orfană, ce-i cu Basarabia, de ce am bunică în Basarabia și în Dorohoh, ce se întîmplă cu familia noastră, mai ales că multă vreme era frică să spui că ai rude peste Prut.

Interesul meu pentru istorie, deci, cu asta a început, cu originea mea — ce sînt eu?

Prima mea carte care mi-a leșit este «România în viitoarea anului 1939», în care dezvoltă pe larg preludiile încheierii tratatului sovieto-german din '39 și consecințele lui care s-au văzut în anul 1940. Este o carte care a apărut greu sub regimul comunist al lui Ceaușescu (1985). Dar după ce a apărut n-am mai putut să public nici un articol.

— Drama copilăriei și ado-

patria-mamă a fost foarte mare.

Înregimentîndu-se în partidele politice după credințele pe care le-au avut membrii Sfatului Țării au intrat în Parlamentul românesc în dubla lor ipostază: ca purtători ai doctrinei, programului partidului în care s-au înscris și-l reprezentau și ca voce a Basarabiei. Și cînd se elaborau legile, și cînd se judecau în Guvern (opозиția era puternică în România), deputații basarabeni în discursurile lor veneau cu ansamblul de probleme pe marginea chestiunilor discutate, dar totdeauna cu partea specifică și cerințele presante pentru Basarabia, cu durerea Basarabiei. Ei au reprezentat cu mare strălucire interesele Basarabiei în Parlament.

— Mă gîndesc la Parlamentul nostru, al Republicii Moldova, ale cărui ședințe le frecventez, și vreau să facem o paralelă cu deputații basarabeni, foștii membri ai Sfatului Țării, care s-au integrat în Parlamentul Interbelic românesc și care ar putea servi drept exemplu pentru parlamentarii de azi, căci au și ei aici fel de fel de fracții, partide, dar probabil atunci cînd este vorba de o durere comună, de obținerea suveranității și independenței, ei ar trebui să meargă așa cum au mers deputații basarabeni în Parlamentul românesc: într-o singură palpitație de inimă.

— Sînt de acord cu D-voastră. Eu am dat un interviu într-un ziar din România, în care mi s-a cerut să răspund la o singură întrebare: «Cum vedeți rolul opoziției în Parlamentul actual al României prin prisma Parlamentului Interbelic

la — legionarii, și unii, și alții au adus daune deosebite, mai ales comuniștii, care «militalau» pentru destrămarea României Mari. Dar ei n-au pătruns în Parlament, nu că li se interzicea, pur și simplu, prin vot universal ei nu ajungeau în Parlament — constituiau o minoritate, insignifiantă.

— Doamnă Dandăra, D-voastră ați studiat activitatea Sfatului Țării, care a fost Parlamentul Republicii Democrate Moldovenești, și în acest sens — hai să deschidem secretul — am făcut o înțelegere de colaborare. Ce ne propuneți în viitorul apropiat pentru cititorii «Sfatului Țării»?

— Pentru ca să populăm cu oameni vii istoria asta uitată îmi propun să vă prezint cîteva medalioane de deputați basarabeni în Parlamentul României Interbelice. Vă voi trimite, ca să nu fie loc pentru prelucrare și falsificare, chiar discursuri rostite de ei în Parlament.

Mai tîrziu vă voi trimite documente diplomatice ce vizază recunoașterea unirii Basarabiei cu România, act ce se leagă cu tezaurul României, pe care nu l-am recuperat nici pînă astăzi. Cititorii D-voastră vor afla ce au făcut acești oameni după actul unirii...

— În istoria noastră această pagină este «jelină moldovenească».

— Fiți pe pace și la noi e la fel, istoria interbelică a fost trunchiată după bunul plac al comuniștilor. Așa că desțelenirea va fi dublă.

— Vă mulțumesc.

Consemnare:

Nicolae MARCIUC